

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Monitoring gatunków zwierząt z uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, lata 2023-2025

Sprawozdanie z monitoringu łątki ozdobnej *Coenagrion ornatum* w roku 2025

Rafał Bernard

Łątka ozdobna *Coenagrion ornatum*, tandem (fot. Bogusław Daraż)

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Spis treści

I. Informacje ogólne	3
II. Region biogeograficzny kontynentalny.....	5
<i>1. Stan ochrony gatunku.....</i>	<i>5</i>
Ocena stanu parametru populacja.....	6
Ocena stanu parametru siedlisko.....	7
Ocena stanu parametru perspektywy ochrony	10
Ogólna ocena stanu ochrony gatunku	10
<i>2. Oddziaływania i zagrożenia wykazywane na stanowiskach .....</i>	<i>12</i>
Stwierdzone oddziaływania.....	12
Przewidywane zagrożenia	13
<i>3. Stosowane i zalecane działania ochronne .....</i>	<i>14</i>
Piśmiennictwo.....	16

I. Informacje ogólne

Kod, nazwa polska i nazwa łacińska gatunku

4045 Łątka ozdobna *Coenagrion ornatum*

Region biogeograficzny

CON – region biogeograficzny kontynentalny

Koordynator główny

Rafał Bernard

Koordynator krajowy

Rafał Bernard

Eksperci lokalni

Wiaczesław Michalczuk

Eksperci dodatkowi

Brak

Informacja o ewentualnych zmianach w metodyce monitoringu

Badania prowadzono zgodnie z metodyką opisaną w przewodniku monitoringu z erratą z dn. 17.05.2021 r.

Informacja o wykorzystaniu wyników z innych projektów

Nie wykorzystywano.

Stanowiska monitoringowe

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk gatunku monitorowanych w roku 2025.

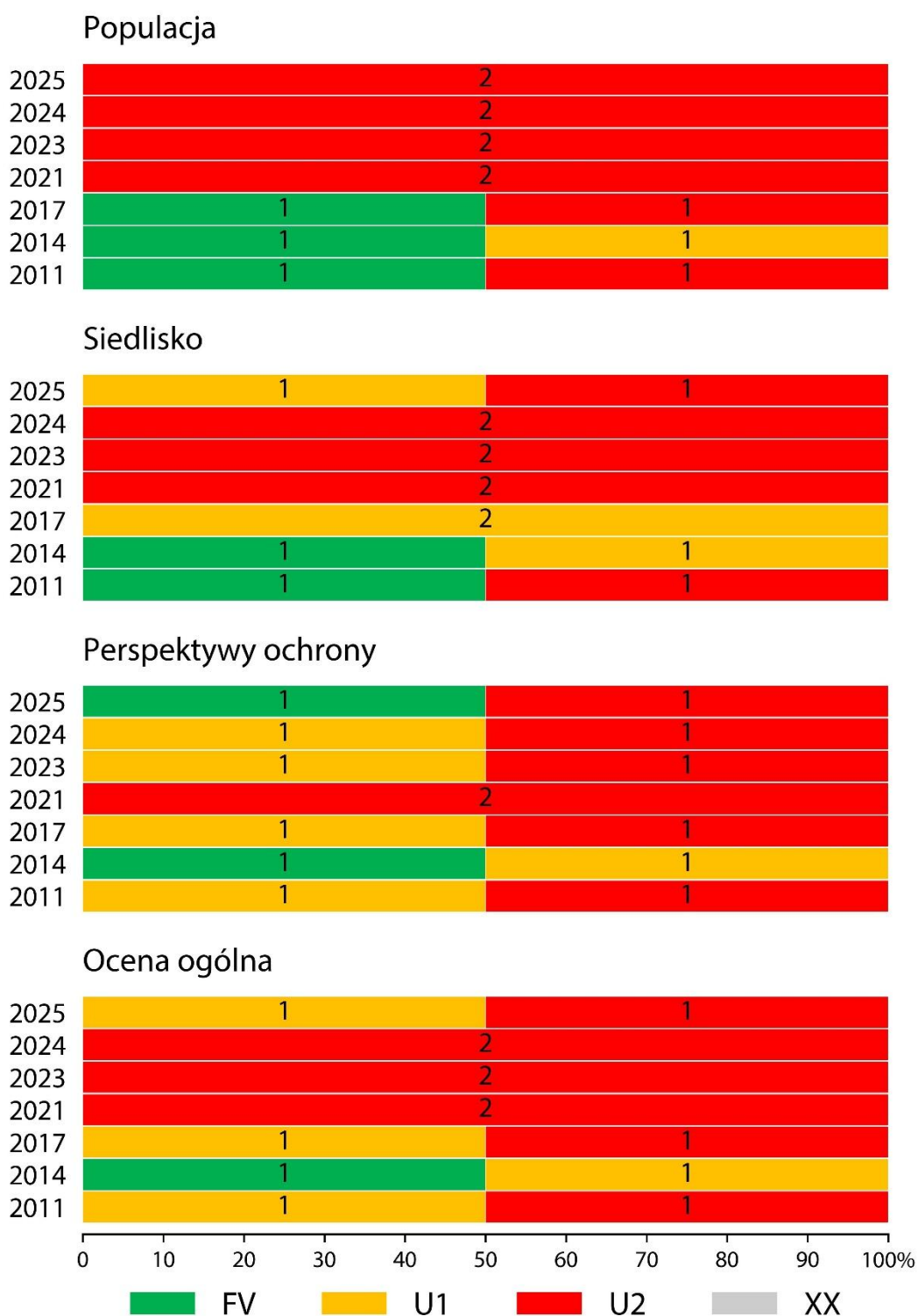
W roku 2025, przeprowadzono badania stanu ochrony łątki ozdobnej na dwóch stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym (ryc.1, tab. 1). Były to te same stanowiska, które badano w latach 2021, 2023 i 2024.

Tab. 1. Liczba stanowisk badanych w poszczególnych cyklach prac monitoringowych.

Cykl	Rok/lata badań	Liczba monitorowanych stanowisk	Liczba nowych stanowisk
		CON	CON
2009-2011	2011	2	2
2013-2014	2014	2	1
2015-2018	2017	2	0
2020-2021	2021	2	1
2023-2025	2023	2	0
2023-2025	2024	2	0
2023-2025	2025	2	0

II. Region biogeograficzny kontynentalny

1. Stan ochrony gatunku

Ryc. 2. Liczba stanowisk z daną oceną parametru i oceną ogólną stanu ochrony.

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Dla celów analizy porównawczej siedmiu kolejnych edycji monitoringu (2011, 2014, 2017, 2021, 2023, 2024, 2025) zestawiono liczbę wystąpień poszczególnych kategorii oceny populacji, siedliska, perspektyw i oceny ogólnej dla badanych stanowisk (ryc. 2).

Ocena stanu parametru populacja

Obydwa stanowiska objęte monitoringiem otrzymały ocenę U2 dla dwóch badanych wskaźników populacyjnych związanych z obecnością samców (tab. 2), co oznacza, że sytuacja w zakresie liczby i zagęszczenia samców jest zła, od niskich wartości tych wskaźników (na stanowisku Kaliwy 1) do całkowitego braku gatunku (na stanowisku Nowosiółki 1). Behawior rozrodczy – w niskim, ale powtarzalnym natężeniu – zaobserwowano tylko na stanowisku Kaliwy 1, co dało podstawę do oceny FV w zakresie wskaźnika związanego z rozrodem gatunku.

Stan populacji jest kluczowym ocenianym parametrem w przypadku łątki ozdobnej. Biorąc pod uwagę dwie złe (U2) oceny składowe stanowisk (ryc. 2), łączna ocena parametru „populacja” była jednoznacznie zła (U2).

W każdym z dotychczasowych siedmiu sezonów monitoringowych (2011, 2014, 2017, 2021, 2023, 2024, 2025), monitoringiem objęte były 2 stanowiska. Jednakże skład badanych stanowisk był różny w kolejnych sezonach, ponieważ w międzyczasie gatunek zanikł na dwóch stanowiskach i pojawił się lub został odkryty na dwóch innych stanowiskach. Taka kolej rzeczy daje możliwość porównania stanu populacji w czasie w skali regionu, ale utrudnia lub uniemożliwia śledzenie zmian na poszczególnych stanowiskach w dłuższym przedziale czasowym.

W latach 2011, 2014 i 2017, oceny parametru „populacja” były zróżnicowane, ale zawsze na jednym stanowisku populację oceniono na FV, a na drugim na U1 lub U2. Dwie oceny U2 w latach 2021, 2023, 2024 i 2025, i dodatkowo jeszcze niskie lub bardzo niskie wartości wskaźników populacyjnych, wskazują na zdecydowane pogorszenie się stanu populacji w tej części kraju, a w konsekwencji także w regionie biogeograficznym kontynentalnym.

Na poziomie ocen składowych wskaźników, sytuacja ta nie uległa zmianie pomiędzy latami 2021 i 2023, natomiast w latach 2024 i 2025 nieco się poprawiła w stosunku do poprzednich edycji monitoringu dzięki wyższej ocenie (U1 i FV odpowiednio) dla rozrodu gatunku na jednym stanowisku. Trzeba tu jednak podkreślić, że poprawa ta była jeszcze niewielka, gdyż w 2024 roku bazowała na jednym stwierdzeniu, a w roku 2025 na dwóch stwierdzeniach behawioru rozrodczego. Natomiast w zakresie wskaźnika liczby samców zanotowano na jednym stanowisku (Nowosiółki 1) postępujący spadek liczby osobników w latach 2021–2024 i całkowite wygaśnięcie gatunku w roku 2025. Na drugim stanowisku (Kaliwy 1) sytuacja w tym zakresie była zmienna, z wyraźnymi wahaniami: najpierw doszło do wygaśnięcia gatunku pomiędzy

latami 2021 i 2023, a następnie do odrodzenia się populacji (choć w niewielkiej liczebności) w roku 2025.

Ocena stanu populacji gatunku w regionie kontynentalnym: U2

Tab. 2. Zestawienie ocen wskaźników stanu populacji łątki ozdobnej w 2025 roku.

Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
liczba samców	0	0	2	0
wystąpienie rozrodu gatunku	1	0	1	0
zagęszczenie samców	0	0	2	0

Ocena stanu parametru siedlisko

Na ocenę składa się kombinacja sześciu wskaźników. W roku 2025, spośród 12 ocen wskaźników dla dwóch stanowisk połowa (sześć ocen) była złych U2, jedna trzecia niezadowolających U1 i jedna trzecia właściwych FV (tab. 3). Stan siedliska różnił się pomiędzy stanowiskami – Kaliwy 1 ocenione zostały wyżej: spośród sześciu wskaźników po dwa uznano za właściwe, niezadowolające i złe, w efekcie ocena była niezadowolająca. Natomiast na stanowisku Nowosiółki 1 zdecydowanie dominowały oceny złe (cztery wskaźniki), przy jednej ocenie niezadowolającej i jednej właściwej, co złożyło się na jednoznacznie zły stan siedliska.

Na obu stanowiskach, najniżej (U2) ocenione zostały wskaźniki: „udział siedliska kluczowego dla gatunku” oraz „charakter otoczenia cieku” (tab. 3). Każdy z tych wskaźników otrzymał złą (U2) ocenę łączną dla dwóch stanowisk. Pierwszy z tych wskaźników pełni wiodącą rolę w kombinacji wskaźników opisujących siedlisko, drugi wydaje się być nieco mniej istotny. Trzy kolejne istotne dla gatunku wskaźniki otrzymały łączną ocenę niezadowolającą (U1) dla dwóch stanowisk: „odcinek cieku zajęty przez gatunek” z wyliczenia łącznej długości tej strefy (400 m), natomiast dla „roślinności” i „stabilności” ocena łączna U1 wynikała ze skali opartej na ocenach składowych. Ostatni ze wskaźników, „termika i warunki hydrologiczne”, na stanowisku Kaliwy 1 prezentował się niezadowolająco (U1), natomiast znacznie lepiej, a nawet dobrze (FV) na stanowisku Nowosiółki 1, łącznie więc dla dwóch stanowisk otrzymał ocenę FV.

Łączna ocena parametru „siedlisko” wyliczona według skali z ocen poszczególnych wskaźników była zła (U2). Stan populacji łątki ozdobnej, nakreślony w poprzednim punkcie, jest pochodną takiego stanu siedliska. Warto tu zwrócić uwagę, że zły stan siedliska nie musi być jednak równoznaczny z wyginięciem gatunku: na stanowisku

Kaliwy 1 obserwowano do 13 samców i dwóch tandemów, co przy rosnącym potencjale siedliskowym wskazuje na odradzającą się populację.

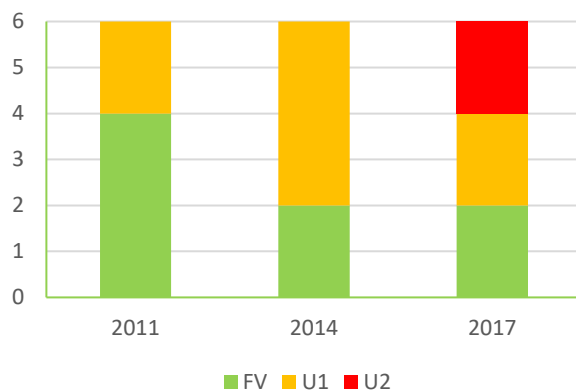
Stan siedliska łątki ozdobnej *Coenagrion ornatum* ulegał znaczącym zmianom na przestrzeni lat objętych monitoringiem (ryc. 2). O ile w latach 2011 i 2014 jedno ze stanowisk wyróżniało się jeszcze przynajmniej dobrym stanem siedliska, o tyle już w 2017 roku na obu stanowiskach był on niezadowolający, a w latach 2021–2025 ustabilizował się na poziomie oceny zły. Jednak w latach 2024 i 2025 stan siedliska ulegał stopniowej poprawie – zaznaczyło się to na poziomie oceny jednego ze stanowisk i jej składowych wskaźników (ryc. 3B).

Należy przy tym pamiętać, że na przestrzeni 15 lat skład monitoringowych stanowisk ulegał zmianom – dwa z tych stanowisk zostały wycofane z monitoringu gatunku ze względu na wygaśnięcie populacji na skutek zmian siedliskowych. Bardziej miarodajnego obrazu dostarcza więc osobna analiza trzech stanowisk, które były objęte monitoringiem najdłużej, bo w trakcie trzech do sześciu edycji monitoringu. Na dwóch stanowiskach (ryc. 3A i 3C) widoczne były wyraźne i postępujące spadki jakości siedliska: na stanowisku Śniatycze z FV (2011) na U1 (2014, 2017), a na stanowisku Nowosiółki 1 z FV (2014) na U1 (2017) i U2 (2021, 2023, 2024 i 2025). Na drugim z tych stanowisk odnotowano przejściowo w 2024 roku poprawę jakości siedliska na poziomie wskaźników, by rok później znowu uległa ona pogorszeniu (ryc. 3C). Z kolei na stanowisku Kaliwy 1 (ryc. 3 B) zły stan siedliska uległ pewnej poprawie już w roku 2023 i dalej się poprawia, co przełożyło się na ponowne zasiedlenie stanowiska przez łątkę ozdobną.

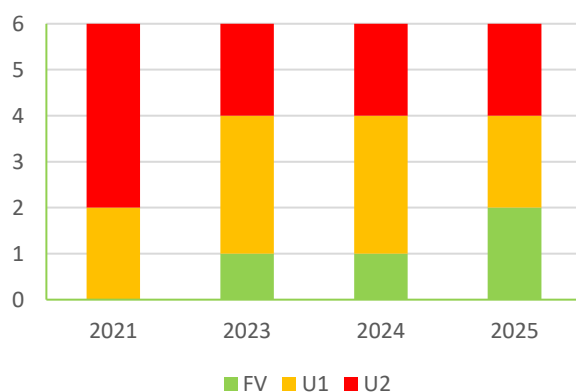
Podsumowując, dotychczasowe badania monitoringowe pokazały, że warunki siedliskowe w miejscach występowania łątki ozdobnej są bardzo niestabilne i mogą ulegać szybkiemu pogorszeniu, pociągając za sobą spadki populacyjne i wygaśnięcie gatunku na stanowiskach. Z kolei poprawa stanu siedliska może wiązać się z jego szybkim ponownym zasiedleniem przez łątkę ozdobną, co wskazywałoby na ciągle jeszcze istniejące możliwości rekolonizacji przez lokalną (meta)populację w tej części kraju.

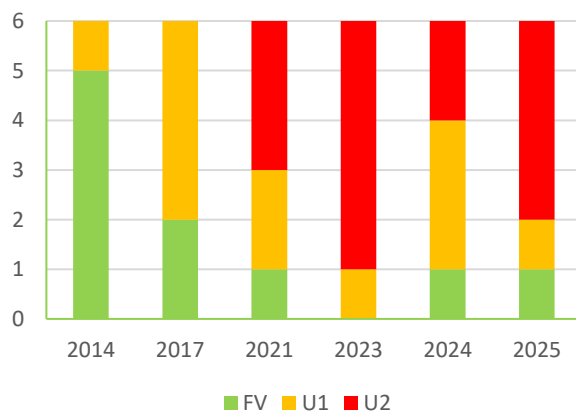
A

B

C

Ryc. 3. Zmiany udziału ocen sześciu badanych wskaźników stanu siedliska łątki ozdobnej na trzech najdłużej monitorowanych stanowiskach: A – Światycze (2011, 2014, 2017), B – Kaliwy 1 (2021, 2023, 2024, 2025), C – Nowosiółki 1 (2014, 2017, 2021, 2023, 2024, 2025).

Ocena stanu siedliska w regionie kontynentalnym: U2

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Tab. 3. Zestawienie ocen wskaźników stanu siedliska łątki ozdobnej w 2025 roku.

Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
charakter otoczenia	0	0	2	0
odcinek cieku zajęty przez gatunek	1	0	1	0
roślinność	1	0	1	0
stabilność siedliska	0	2	0	0
termika i warunki hydrologiczne	1	1	0	0
udział siedliska kluczowego dla gatunku	0	0	2	0

Ocena stanu parametru perspektywy ochrony

Perspektywy poprawy stanu gatunku zostały ocenione na jednym stanowisku na ocenę właściwą, a na drugim na ocenę złą U2 (ryc. 2). Wysoką ocenę otrzymały perspektywy na stanowisku z odradzającą się populacją (Kaliwy 1). Cakowicie sprawdziły się w tym przypadku przewidywania eksperta lokalnego z poprzedniego roku (2024), kiedy kierując się dobrym stanem siedliska na 1/5 powierzchni oraz perspektywą wykształcenia się odpowiedniego siedliska w roku 2025 na kolejnym odcinku, uznał, że pojawiła się szansa na rekolonizację stanowiska przez gatunek. W bieżącym roku, ekspert lokalny uzasadnił podwyższenie oceny perspektyw dobrym stanem siedliska na ok. 50% powierzchni i dobrymi rokowaniami co do dalszej jego poprawy na kolejnym odcinku stanowiska w 2026 roku.

Pomimo złej oceny populacji i siedliska na stanowisku Nowosiółki 1, perspektywy ochrony gatunku w regionie kontynentalnym oceniono jako niezadowolające (U1), kierując się „odrodzeniem się” gatunku i dobrze rokującą poprawą stanu siedliska na stanowisku Kaliwy 1. Łączna ocena perspektyw dla regionu uległa zmianie (podwyższeniu) po raz pierwszy od 2017 roku. Ocena ta bierze także pod uwagę metapopulacyjny model funkcjonowania gatunku w dorzeczu Huczwy (w którym znajdują się oba badane stanowiska), dający szansę na odbudowanie populacji lokalnych przy poprawie warunków siedliskowych w oparciu o osobniki z innych cieków w tym dorzeczu. Takie populacje lub przynajmniej penetrujące samce odkryte zostały w ostatnich latach na innych ciekach, w tym dorzeczu (Wiaczesław Michalczyk, dane niepublikowane).

Ocena perspektyw ochrony gatunku w regionie kontynentalnym: U1

Ogólna ocena stanu ochrony gatunku

W roku 2025, stan ochrony łątki ozdobnej *Coenagrion ornatum* w regionie biogeograficznym kontynentalnym został oceniony (wyliczony według skali) jako zły

(U2). Warto jednak zwrócić uwagę, że nie była to ocena jednoznacznie zła, ponieważ na jednym stanowisku była ona niezadowolająca (U1) dzięki lepszemu stanowi siedliska i korzystnym perspektywom (ryc. 2); poza tym, patrząc w skali regionu, jeden wskaźnik populacyjny oraz cztery z sześciu wskaźników siedliskowych zostały ocenione jako niezadowolające. Decydująca dla łącznej oceny złej w skali regionu była w tym przypadku bardzo zła sytuacja na drugim ze stanowisk oraz dwa wiodące wskaźniki populacyjne nisko ocenione (U2) dla całego obszaru, w połączeniu z negatywnymi oddziaływaniami i przewidywanymi zagrożeniami, omówionymi w dalszej części sprawozdania.

Ocena ogólna stanu ochrony łątki ozdobnej *Coenagrion ornatum* była niska już na początku badań monitoringowych, w 2011 roku (ryc. 2). Jedynie w 2014 roku była wyższa z powodu włączenia nowo odkrytego, wówczas bardzo korzystnie rysującego się stanowiska Nowosiółki 1. Kolejne lata przyniosły stopniowe pogarszanie się stanu ochrony gatunku aż do stabilnego, ale złego w latach 2021–2025 (ryc. 2). Dane z roku 2025 roku przyniosły jednak nadzieję na utrzymanie się gatunku, dzięki poprawie stanu gatunku i siedliska na uprzednio wygasłym stanowisku Kaliwy 1 i rysującym się korzystniejszym perspektywom. Nie przełożyło się to jeszcze na zmianę oceny łącznej, ale może dojść do tego w następnym roku, jeżeli pozytywna tendencja z roku 2025 utrzyma się.

Należy także dodać, że niewielka lokalna populacja łątki ozdobnej odnaleziona na Dolnym Śląsku koło Wrocławia (Ostrowski 2020), a sygnalizowana w sprawozdaniu koordynatora za rok 2021, już nie istnieje: źle rokowała już w momencie publikacji i nie została ostatnio potwierdzona.

Ostatecznie, można wyrazić pewien optymizm co do przyszłości gatunku także w oparciu o inne przesłanki i obserwacje. Jak pokazały badania ostatnich kilkunastu lat, łątko ozdobna funkcjonuje w Polsce w dynamicznym modelu metapopulacyjnym, opartym prawdopodobnie na dorzeczach. Wydaje się, że osobniki penetrują wzdłuż cieków całe dorzecze (przede wszystkim dorzecze Huczwy) i kolonizują odcinki cieków o dogodnych w danym momencie warunkach siedliskowych, tworząc większe i mniejsze populacje lokalne. Niewykluczone jest także, że ważki rozlatują się z wiatrem poza macierzyste dorzecze, trafiając nawet na odległe stanowiska. Warunki siedliskowe ulegają jednak szybkim, niekorzystnym zmianom na skutek postępującej sukcesji i po pewnym czasie (z reguły po kilku latach) gatunek wycofuje się z danego stanowiska. W międzyczasie dogodne warunki powstają w innych miejscach, zwykle za sprawą człowieka (czyszczenie rowów i strumieni). W rezultacie, w każdym czasie istnieje jakaś populacja, jak nie w Polsce, to zapewne na sąsiednich obszarach Ukrainy, która „wysyła” kolonizatorów. W ostatnich latach, gatunek zarejestrowano nie tylko na badanych stanowiskach, ale także w kilku innych miejscach w dorzeczu Huczwy – być może były to lokalne populacje lub ich zaczątki – a dodatkowo odkryta została jedna

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

populacja lokalna poza dorzeczem Huczwy (nieдоступna dla monitoringu, grunty prywatne) i reszcie stwierdzono gatunek w województwie podkarpackim koło Rzeszowa, a więc z dala od dotychczas znanych stanowisk (Piotr Mikołajczuk, dane niepublikowane). Dane te są jak dotąd niepublikowane i nieudostępnione do wykorzystania, niemniej są już przygotowywane do publikacji i powinny ukazać się w ciągu najbliższego półrocza. Pokazują one, że wciąż istnieje szansa na zachowanie łątki ozdobnej w Polsce i na poprawę ogólnego stanu ochrony gatunku w regionie kontynentalnym.

Dane te pokazują również, że monitoring tego gatunku powinien mieć inną jednostkę podstawową – nie stanowisko, lecz raczej pewien obszar, najlepiej dorzecze lub jego wyraziste sektory. Zważywszy na to, że stanowiska gatunku są w dłuższej perspektywie czasowej nietrwałe, wyniki monitoringu oparte o stanowiska będą prawdopodobnie zawsze gorsze (i to z trendem spadkowym) niż rzeczywisty stan ochrony gatunku w Polsce. Gdyby zaś oceniać stan ochrony w skali jednostek obszarowych (dorzeczy lub ich sektorów), uzyskana ocena byłaby zdecydowanie bardziej miarodajna i wiarygodna.

Ogólna ocena stanu ochrony gatunku w regionie kontynentalnym: U2

Kierunek zmian: stan stabilny

2. Oddziaływania i zagrożenia wykazywane na stanowiskach

Stwierdzone oddziaływania

Na obu badanych stanowiskach, zostały stwierdzone częściowo te same oddziaływania, mające wpływ na ocenę parametrów stanu ochrony. Zasadniczym oddziaływaniem o charakterze naturalnym była zmiana składu gatunkowego roślinności (K02.01) związana z ewolucją biocenotyczną (sukcesją). Polegało to na wkraczaniu i rozrastaniu się wysokich i gęsto rosnących gatunków roślin, takich jak trzcina pospolita, mozga trzcinowata czy pałka szerokolistna, które w dużym zwarcu opanowały sporą część powierzchni obu stanowisk; dla stanowiska Kaliwy 1 było to ok. 45% powierzchni. W konsekwencji zmieniała się struktura roślinności – stała się ona zwarta, wysoka, nie pozostawiając przestrzeni ważkom na niską penetrację nad wodą w dobrych warunkach świetlnych. Ten czynnik zdaje się kluczowy w kombinacji oddziaływań, również z powodu bardzo szybkiego postępowania. Intensywność tego oddziaływania była umiarkowana, podobnie jak w trzech poprzednich edycjach monitoringu. Jednak dzięki oczyszczeniu części rowu z osadów (J02.02, oddziaływanie dodatnie) na stanowisku Kaliwy 1, poprawiły się warunki siedliskowe na znacznej części badanej powierzchni. Powstały dzięki temu warunki do odnowienia się korzystnej dla gatunku roślinności w kolejnym roku. Takie zabiegi podjęte na fragmencie a nie na całości cieku są doskonałym przykładem tzw. modelu rotacyjnego (patrz rozdział „Stosowane i zalecane działania ochronne”) wywierającego pozytywny wpływ na siedlisko łątki

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

ozdobnej. Choć w tym przypadku nie miały one charakteru celowego działania nakierowanego na łatkę ozdobną, pokazały jednak, jak można gospodarować ciekim w sposób sprzyjający temu gatunkowi.

Szybka ewolucja biocenotyczna była prawdopodobnie napędzana przez wysoką żyzność siedliska (wskazywałby na nią także lokalny zakwit glonów na stanowisku Nowosiółki 1), a ta z kolei była konsekwencją spływów biogenów z intensywnie nawożonych pól. Takie oddziaływanie antropogeniczne (nawożenie, A.08) podano z obu stanowisk (podobnie jak w latach 2021, 2023 i 2024), określając jego intensywność jako umiarkowaną na stanowisku Nowosiółki 1 i niską – Kaliwy 1.

Umiarkowaną intensywność (B) stwierdzono dla innego oddziaływania antropogenicznego – zamulenia cieku (K01.02) na stanowisku Nowosiółki 1 w wyniku spływu błota z otaczających pól po intensywnych opadach. Miąższość osadów mulistych osiągnęła tu 20 cm.

Działania ludzkie przekładające się na stan siedliska łatki ozdobnej były więc integralną częścią lub konsekwencją gospodarki rolnej.

Natomiast stwierdzona na stanowisku Kaliwy 1 umiarkowana intensywność (B) innego oddziaływania – wysychania (K01.03) pozostaje zapewne w związku z zmianami klimatycznymi ostatnich lat wyrażającymi się w nierównomiernym rozkładzie opadów i okresach dotkliwych susz. Jak negatywnie przekłada się to na siedlisko łatki ozdobnej, pokazało wyschnięcie ok. 30% cieku i ustanie przepływu na kolejnych 20%.

Przewidywane zagrożenia

Dla obu badanych stanowisk prognozowane są takie same zagrożenia, w dużej mierze pokrywające się z bieżącymi i notowanymi w przeszłości oddziaływaniami.

Zważywszy na ciągłość produkcji rolnej, z całą pewnością nadal będą występowały spływy nawozów z pól (A.08) a także błota, powodującego zamulenie (K01.02). Należy się więc spodziewać utrzymywania się wysokiej żyzności siedliska, wzmagającej sukcesję roślinną, oraz cyklicznie powtarzających się zamuleń, pociągających za sobą konieczność kolejnych okresowych wielkoskalowych czyszczeń cieków (J02.02). Takie wielkoskalowe czyszczenie, obejmujące długie odcinki cieku, powoduje usunięcie z cieku, wraz osadami, całej roślinności. W konsekwencji zniszczone zostaje na dwa–trzy lata siedlisko gatunku. Jeżeli te czynności zostaną wykonane w miesiącach od lipca do połowy maja, zniszczona zostanie także larwalna populacja łatki ozdobnej, a więc gatunek na danym stanowisku wygaśnie. O ile wielkoskalowe czyszczenie na długich odcinkach ma wpływ zdecydowanie negatywny, to – jak wspomniano powyżej – kontrolowane małoskalowe czyszczenie na krótkich odcinkach może mieć wręcz wpływ zbawienny, utrzymujący dogodny stan siedliska w skali całego stanowiska.

Jednak to szybko postępująca ewolucja biocenotyczna – połączona z zarastaniem cieków gęstą roślinnością i wymianą gatunków korzystnych dla łątki ozdobnej na zdecydowanie jej niesprzyjające (K02.01) – będzie stanowiła podstawowe zagrożenie dla łątki ozdobnej. Jeżeli w najbliższych latach powtórzą się głębokie deficyty opadów w okresie wiosennym i letnim, wystąpi także drugie podstawowe zagrożenie – wysychanie cieków (K01.03), notowane nie tylko w roku 2025, ale także niejednokrotnie w przeszłości, jak choćby w latach 2018 czy 2021.

3. Stosowane i zalecane działania ochronne

Na monitorowanych stanowiskach nie prowadzono żadnych planowych działań ochronnych. Wykonane czyszczenie części cieku na stanowisku Kaliwy 1 nie było nakierowane na łątkę ozdobną, ale zdecydowanie przysłużyło się jej siedlisku.

W nakreślonej powyżej złej sytuacji łątki ozdobnej *Coenagrion ornatum* w Polsce, koniecznością jest poszukiwanie nowych, tj. dotąd nieznanymi stanowisk gatunku na obszarach środkowo- i południowo-wschodnich, zarówno tych objętych dotychczasowymi badaniami, jak i dotąd w ogóle niebadanych a znajdujących się na przedpolu regionu alpejskiego. Szczególną uwagę należałoby poświęcić dorzeczu Huczwy, z którego pochodziła większość stwierdzeń gatunku w Polsce w ostatnich kilkunastu latach. W przypadku zmiany przestrzennej jednostki monitoringu gatunku z pojedynczego stanowiska (rozumianego jako odcinek cieku) na dorzecze lub jego wybrane sektory, właśnie dorzecze Huczwy stanowiłoby idealny obiekt takiego monitoringu.

W przypadku odnalezienia nowych stanowisk, zwłaszcza wyróżniających się dużą liczebnością populacji i dobrym stanem siedliska, niezbędne byłoby wdrożenie programu czynnej ochrony gatunku z wykorzystaniem dotychczasowych doświadczeń. Na terenach rolniczych trudno się spodziewać diametralnych zmian sposobu użytkowania ziemi i nie wydaje się to niezbędne dla utrzymania łątki ozdobnej. Natomiast w przypadku bezpośredniego sąsiedztwa łąk czy pól z dobrze rokuszącym stanowiskiem gatunku należałoby koniecznie wdrożyć rotacyjny model gospodarowania ciekami śródłąkowym/śródpolnym, dający szansę na egzystencję gatunku. Model ten polega na usuwaniu mułu i roślinności wodnej i zarastającej skarpy w różnych latach na różnych fragmentach zasiedlonego odcinka, tak aby zawsze duża część cieku zapewniała dogodne dla gatunku warunki. W ten sposób dokonuje się sztuczne odmładzanie cieku i jego roślinności – całość utrzymywana jest w mozaice stadiów sukcesyjnych.

Wydaje się, że przy obecnym poziomie antropopresji w krajobrazie rolniczym – do którego w praktyce ogranicza się współczesne występowanie łątki ozdobnej – tylko

czynne działania dadzą szansę na przetrwanie gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym, a co za tym idzie i w Polsce.

Piśmiennictwo

1. Bernard R., Michalczuk W. 2012. Łątka ozdobna *Coenagrion ornatum* (Sély, 1850). W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.), Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część druga. Biblioteka Monitoringu Środowiska, GIOŚ, Warszawa: 38–67.
2. Ostrowski K. 2020. Nowe stanowisko łątki ozdobnej *Coenagrion ornatum* (SÉLYS, 1850) (Odonata, Coenagrionidae) w okolicach Wrocławia. Odonatrix 16_20: 1–5.

W minionych czterech latach nie ukazały się żadne publikacje przynoszące nowe dane o biologii, ekologii czy stanie zachowania łątki ozdobnej w Polsce. Jedynym sygnałnym doniesieniem o nowym stanowisku i być może nowym istotnym czynniku siedliskowym była krótka prezentacja konferencyjna przedstawiona poza programem na Sympozjum Odonatologicznym w 2025 roku, która nie znalazła odzwierciedlenia w słowie pisanym. Podstawowym punktem odniesienia pozostaje więc nadal stosowne opracowanie z przewodnika metodycznego.